

de EMIL MOSCALU

1. Grădiștea-Călărași (jud. Ialomița). Punctul "Grădiștea" se află la circa 4 km de orașul Călărași, pe partea stângă a brațului Borcea¹. Descoperirea succesivă a unui mormânt de incinerare getică² și apoi a încă două³, a determinat efectuarea în anul 1968 a unor sonde în vederea cercetării necropolei indicate de mormintele descoperite.

La circa 300 m spre est de ferma nr. 3 s-a făcut o secțiune în marginea "Grădiștei", cu dimensiunile de 31 x 2,50 m. Aici pământul viu apare la 0,40 - 0,50 m adâncime. În marginea Grădiștei au fost găsite resturile unui singur mormânt de incinerare distrus, constând din fragmentele unei urne lucrate cu mîna de tip IX/C⁴ (fig. 2/2), lângă care se aflau cîteva fragmente de oase calcinate. Astfel numărul mormintelor descoperite aici se ridică la patru. În direcția aceleiași secțiuni, dincolo de drumul de pe marginea "Grădiștei" s-a mai făcut o secțiune cu dimensiunile de 20 x 2 m orientată E-V, în care de asemenea nu s-a mai descoperit nici un mormânt și nici alte materiale arheologice.

În curtea fermei nr. 3 au fost săpate încă două secțiuni, totalizînd o suprafață de 90 m². Acestea au arătat că în punctul respectiv se află și așezarea, fiind unul din puținele cazuri în care pentru o necropolă din această perioadă se cunoaște și așezarea corespunzătoare⁵. Pământul viu apare la adâncimea de 0,40 - 0,45 m. În timpul locuirii getice s-a format un singur nivel, cu o grosime de 0,20 - 0,25 m, suprapus de solul vegetal. În partea superioară a pământului viu au fost găsite cîteva lame de silex și un toporaș de piatră perferat, care indică o locuire neolitică sporadică, răscolită de locuirea getică (fig. 5/2, 6-7). Aceleiași epoci îi aparțin probabil și două nuclee de silex gălbui și percutoarele din piatră. Nu am descoperit fragmente ceramice pentru a putea preciza oărei culturi i-au aparținut, probabil că este cultura Boian.

Din nivelul de locuire getică au fost săpate doar două gropi menajere. Groapa nr. 1 are adâncimea de 1,07 și diametrul de 1,20 m, iar groapa nr. 2 adâncimea de 1,00 m și diametrul de 1,45 m. Nu s-a descoperit nici o locuință de suprafață sau bordei. În general materialele arheologice descoperite sînt destul de puține ceea ce se poate explica prin caracterul răspîndit al așezării, locuită într-o singură etapă.

Ceramica descoperită în nivelul getic se împarte în două categorii, ceramica autohtonă getică și ceramica de import. Ceramica locală este reprezentată de vase și fragmente de vase lucrate cu roata. Ceramica lucrată cu mîna este reprezentată de vase în formă de clopot, ornamentate cu brîuri alveolare, uneori întrerupte de proeminențe cu butoni mici plăți

sau apucători plate (fig.1/7-10 și fig.1/2) de obicei din pastă brun -cărămizie. Tot în această categorie se încadrează și o strachină din pastă brună, avînd marginea ușor răsfrîntă și fundul plat (fig.2/1), cu analogii la Canlia⁶ și un fragment din alta (fig.1/5), cu un profil diferit. S-au găsit și două fragmente lucrate cu mîna, avînd toate semicirculare, cu secțiunea rotundă, din pastă brună, provenind de la două vase diferite (fig.1/1 -2). Unul din fragmente a aparținut probabil unei căni (fig.1/1).

Ceramica lucrată cu mîna din așezarea de la "Grădiștea"-Călărași are analogii cu vasele folosite ca urnă în necropolă. Aici sînt însă folosite ca urnă, mai frecvent, vasele clopot cu patru mînere plate⁷, în timp ce vase ornamentate cu brîuri alveolare sînt rare. Nu putem însă afirma că drept urnă au fost folosite numai anumite tipuri de vase, dat fiind numărul redus de morminte descoperite.

Ceramica lucrată cu roata este mai redusă cantitativ decît cea lucrată cu mîna. Au fost găsite: două fragmente de strachini din pastă cenușie deschisă, cu nuanțe mai închise la exterior, avînd o șanțuire pe partea exterioară a marginii (fig.1/4 și fig.2/4), unul aparținînd probabil unei căni și altul fiind ornamentat prin lustruire.

Ceramica de import este reprezentată de mai multe fragmente de torți și funduri de amforă, cele mai multe thasiene. În necropolă o amforă a fost folosită ca urnă⁸, situație constatată și în necropola de la Bugeac Ostrov⁹, Canlia, Enisala¹⁰, Murighiol¹¹. Utilizarea amforelor ca urnă de către traco-geți indică faptul că ceramica de import a fost integrată în cultura materială a acestora și mai mult, în ritualul funerar, domeniu atît de conservator la popoarele antice. Urna-amforă nu indică în nici un caz prezența în aceste necropole a unui etnic diferit, ci tot cel autohton.

Mai menționez o greutate de plasă din pastă cărămizie (fig.1/6), o fusaiolă lucrată dintr-un fragment de amforă, o fusaiolă bitronconică (fig.2/12) și un tipar din calcar dobrogean pentru turnarea podoabelor (fig.1/3). Un tipar analog cu cel de la "Grădiștea"-Călărași, pentru turnarea unor piese de podoabă conice canelate, provine de la Histria și datează din epoca elenistică¹².

Tiparul de la "Grădiștea"-Călărași indică existența unei activități meșteșugărești de prelucrare a metalelor, în acest caz de confecționare a podoabelor, și la populația autohtonă. Pe baza amforei descoperite anterior, necropola a fost datată în a doua jumătate a sec. al IV-lea î.e.n., datare pe care o adoptăm și pentru așezarea de pe "Grădiștea"¹³.

Materialule din necropola și așezarea de la "Grădiștea"-Călărași aparțin aspectului cultural pe care socotesc că trebuie să-l denumim de tip Canlia, întrucît necropola de la Canlia (jud. Constanța) prin ceramica din cele 78 de morminte getice de incinerare definește foarte bine acest aspect cultural. Anterior am denumit același aspect Ravna II-Hansca-Zimnicea I-II¹⁴. Am dat această denumire aspectului cultural în discuție din dorința de a defini cît mai bine conținutul cultural al acestui aspect dîndu-i numele celor mai tipice stațiuni, care prin poziția lor geografică să marcheze totodată și aria sa de răspîndire. Trebuie să constat însă acum că denumirea de Ravna II-Hansca-Zimnicea I-II are unele dezavantaje care o fac improprie.

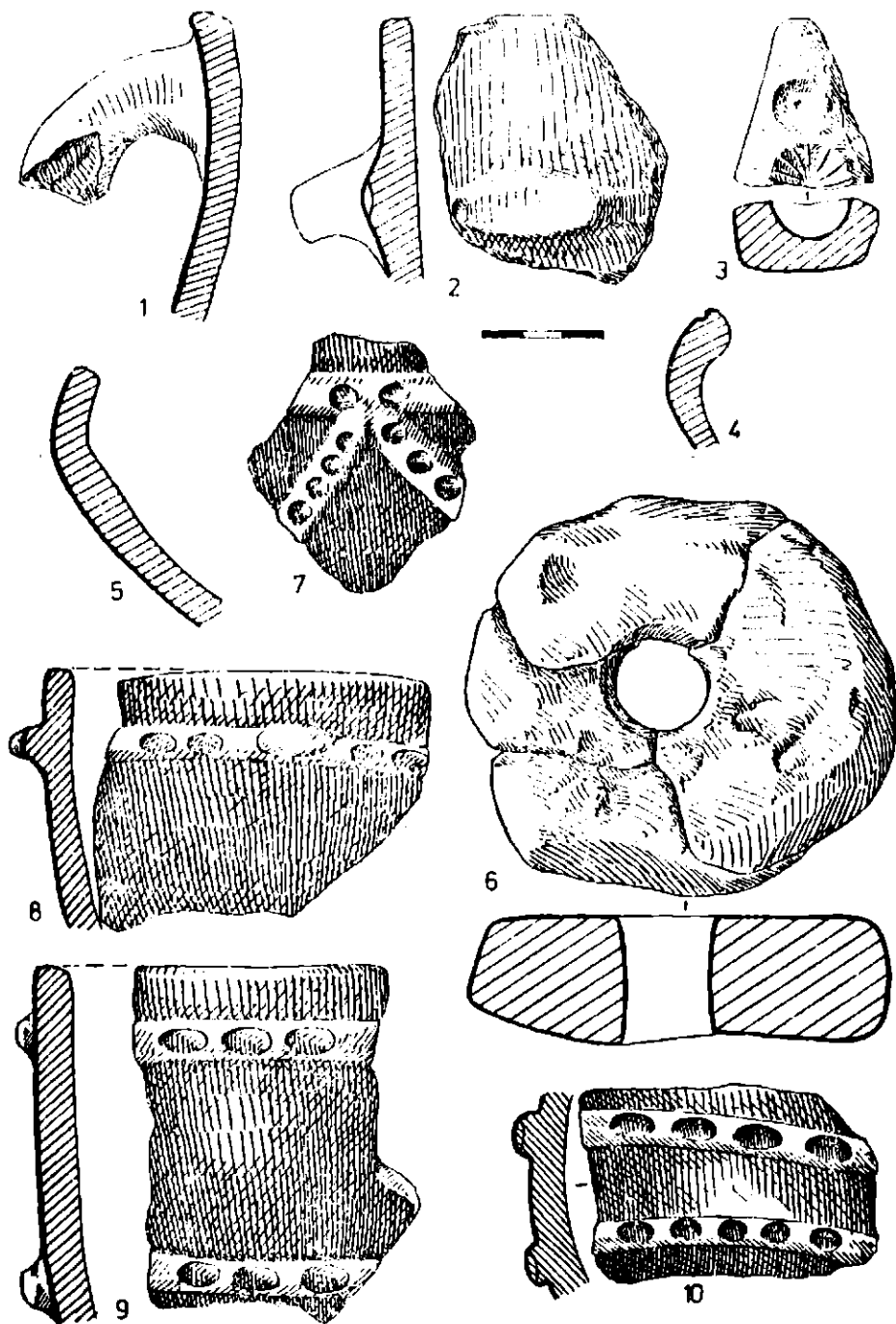

Fig.1.- Grădiștea-Călărași: 1,2,5 fragmente ceramice lucrate cu mîna; 3 tipar din calcar pentru obiecte de podoabă; 4 fragment de strachină lucrată la roată; 6 greutate de plasă; 7-10 fragmente ceramice getice lucrate cu mîna.

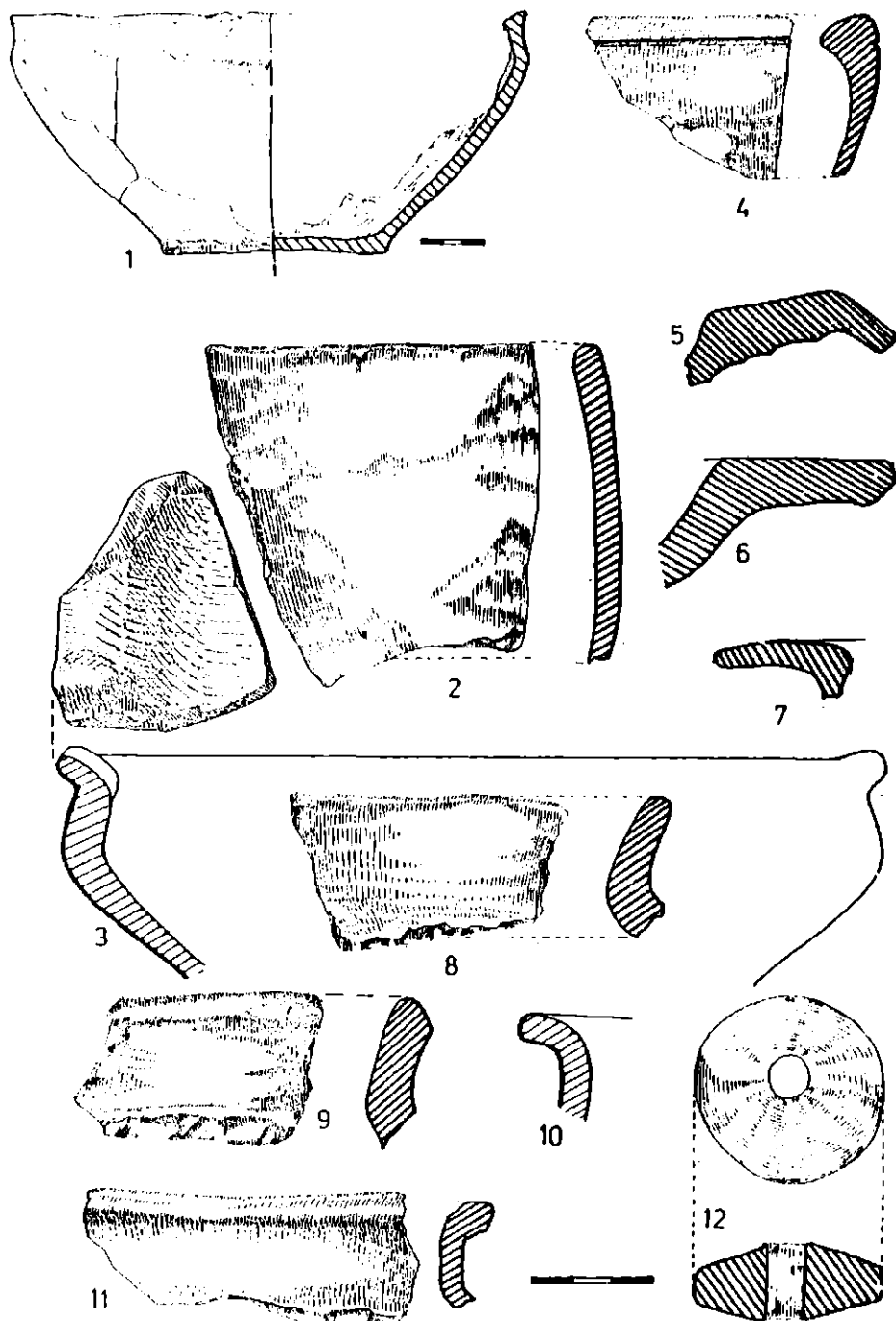

Fig.2. -Grădiștea-Călărași: 1-2 strachină și fragment de urnă lucrate cu mîna; 3 Roseți, fragment ceramic geto-dacic (sec. III-II î.e.n.); 4-6 fragmente de fructieră lucrate la roată; 7-8 fragmente de strachină lucrată cu roata; 9 fragment getic lucrat cu mîna; 10-11 fragmente de vase aparținînd culturii Dridu; 12 fusaiolă getică.

În primul rând necropola getică de la Ravna faza I conține materiale tipice pentru aspectul Dobrina I, și numai ceramica din faza Ravna II este tipică pentru aspectul nostru. De asemenea, ultimele nivele din cetatea și necropola getică de la Zimnicea conțin ceramică, care face tranziția între cele două mari aspecte ale Latène-ului geto-dacic, aspectul Canlia și aspectul cultural Sarmizegetusa - Popești-Biftca - Doamnei. Ultimul se caracterizează prin apariția cătușii, a vasului borcan și a fructierei.

În al doilea rând, cele trei localități cu materiale geto-dacice, cu care am denumit inițial aspectul cultural Canlia, nu pot sugera întreaga arie de răspândire ocupată în realitate de purtătorii ei, pentru că dacă dorim ca această arie să fie marcată prin stațiuni care să intre în componența numelui său, mai multe zone care în realitate îi aparțin vor rămâne în afara ariei sale. Astfel aspectul cultural Canlia cuprinde în sec. V-III î.e.n. zonele extracarpătice ale României, zonele nord-balkanice marcate de necropolele de la Pavlicheni, Ravna II, Branicevo, Drumevo, Kiulev, cîia, Omarcevo, Ovciarovo, Canlia, Bugeac, Adamclisi, Enisala, Slobozia, Vaslui, Mărgineni, Hansca, Palanca-Tudorovo și cetățile de la Cotnari, Butuceni, Saharna, Vihvatini etc. Dar aspectul cultural Canlia cuprinde în sec. IV-III î.e.n. și Transilvania, după cum indică necropolele daco-celtice de la Fîntînele II, Apahida și Ciurmești. În Transilvania aspectul cultural Canlia succede aspectului cultural Ciurmești, începînd foarte probabil de la mijlocul sec. al V-lea î.e.n. Dar aspectul Canlia cuprinde în sec. V-III î.e.n. și zonele tracilor odrizi din sudul Balcanilor, după cum indică materialele de la Seuthopolis. Studiul ceramicii lucrate cu mîna specifice acestui aspect cultural permite constatarea că ea este absolut unitară în sec. V-III î.e.n. în spațiul indicat. Aspectul Canlia începe la Dunărea de Jos în a doua jumătate a sec. al VI-lea î.e.n., după cum indică datarea materialelor din faza Ravna II și din așezarea de la Alexandria. În acest fel pentru prima fază a Latène-ului geto-dacic ca și a celui tracic este specific aspectul Canlia și aspectul Ferigele, ultimul numai sub rezerva omologării datării sale în sec. IV-III î.e.n. Este de dorit ca această denumire să fie adoptată de întreaga cercetare arheologică în vederea uniformizării terminologiei aspectelor culturale din epoca Latène.

Perioada de tranziție dintre cele două faze principale ale Latène-ului geto-dacic, fazele I și II, respectiv dintre aspectul Canlia și aspectul Sarmizegetusa-Popești-Biftca Doamnei se situează în perioada 250-150 î.e.n. și se caracterizează prin dispariția tipurilor ceramice specifice fazei I și apariția ceramicii specifice fazei a doua. Stațiunile care definesc faza de tranziție sînt: necropola daco-celtică de la Apahida, așezarea daco-bastarnă de la Lunca Ciurii, așezările și necropola geto-dacică de la Zimnicea, Schela Cladovei și Hăbășești. Materialele de la Apahida, Lunca Ciurii și Hăbășești au ceramică specifică aspectului cultural Canlia și datează dinaintea acestuia în Moldova și Transilvania puțin pînă în prima jumătate a sec. al II-lea î.e.n. Ceramica de la Schela Cladovei este specifică aspectului cultural Sarmizegetusa-Popești-Biftca Doamnei.

cu trei gănduri de valuri mici incizate. Gîtul este scurt, iar corpul este ornamentat cu un registru de striuri orizontale (fig. 4/2). Ornamentarea părții superioare a marginii este identică cu cea înfîlțită la Dridu²¹. La Păcuiul lui Soare oalele-borcan nu au marginea ornamentată în interior, ci numai castroanele din grupa a II-a²². Tot de la "Grădiștea"-Călărași provin mai multe fragmente ornamentate cu striuri orizontale (fig. 4/3, 8, 9), cu striuri orizontale înțetăiate de striuri în val (fig. 4/6, 7) și cu registre de striuri orizontale ce încadrează striuri în val (fig. 4/4).

De la Bugeac (jud. Constanța), dintr-un punct situat la locul unde se află livada de caiși a C.A.P.-ului din localitate exista o altă așezare prefeudală, din care am adunat mai multe fragmente ceramice (fig. 4/10-11) și un fragment de vas smălțuit verde-măsliniu²³.

Din așezarea neolitică de la "Grădiștea"-Călărași provin mai multe fragmente ceramice, majoritatea de la vase din specia fină cu culoare cărămizie brună sau brun-deschisă (fig. 4/13). Ornamentele constau din caneluri superficiale, excizia superficială formînd mai multe registre incrustate cu pastă albă (fig. 4/13), excizie largă combinată cu decorul în dinți de lup (fig. 4/14, 16), motive spiralice excizate superficial. S-a mai descoperit un fragment de strecurătoare și un fragment ornamentat cu barbotină. Materialele aparțin fazelor IV-V ale culturii Boian, cu analogii la Tangru și Ipotești²⁴. În aceeași așezare s-au mai descoperit lame de silex și nuclee (fig. 5/3, 4). Nu am găsit și alte materiale care să documenteze existența unor alte faze ale culturii Boian sau altei culturi neolitice. Este o așezare care nu este un tell, deși se prezintă sub forma unei ridicături, mult aplatizată de arături. La suprafața solului se află mai multe îngrămădiri de chirpici care marchează locuințele. Se pare că așezarea nu a fost apărută cu șanț și val.

Am mai efectuat un sondaj restrîns de 4 x 1 m în partea de est a "Grădiștei", în apropierea șoselei Călărași-Chiciu. La o adîncime de 1 m au fost găsite cîteva fragmente ceramice din pastă brun-neagră, avînd ca degresant scoică pisată, specifică culturii Cernavoda. În acest punct există o locuire sporadică, fără a fi un strat de cultură bine individualizat. Fragmentele ceramice de aici documentează existența unei locuiri, aparținînd culturii Cernavoda, pe "Grădiște", dar cele cîteva fragmente ceramice sînt neornamentate și nu au un profil întreg, ceea ce nu permite stabilirea fazei căreia îi aparțin din această cultură.

În același sondaj, la aceeași adîncime am găsit și un topor de silex gălbui (fig. 5/1) cu secțiunea rectangulară, cu lama lustruită datorită utilizării. Aceste topoare sînt specifice culturii Gumelnița²⁵, în timp ce în cultura Cucuteni nu ar fi cunoscute²⁶. S-a dovedit însă că în cultura Cucuteni topoarele de silex sînt utilizate începînd din faza A-B²⁷. Toporul de silex de la "Grădiștea" Călărași ar putea aparține culturii Cernavoda, deși pînă acum acest tip de topor nu mai apare în alte așezări ale acestei culturi.

II. Roseți (jud. Ialomița). În anul 1968 am făcut o periegheză la Roseți. Aici pe malul Dunării se află în același punct mai multe așezări și necropole. Cea mai veche așezare este geto-dacică și datează din sec. III-II î. e. n. pe baza unei amfore din Heracleia Pontică. Din această perioadă

datează un fragment de strachină din pastă brun-roșcată lucrată cu mîna (fig.3/3). Tot aici există și o necropolă de incinerare din aceeași perioadă, întrucît s-a găsit și un mormînt de incinerare în urnă²⁸. Aici au fost găsite de asemenea și o necropolă din sec. XVI-XVIII. A doua așezare datează din sec. al IV-lea e.n. pe baza unei fibule cu piciorul întors pe dedesubt și a unei monede de la Constantius II (351-354) recuperate de V. Culică²⁹. Aceste așezări îi aparțin și un capac roman lucrat la roată din pastă cărămizie, cu paiete de mica. El are butonul din partea superioară perforat. Se încadrează ca profil în categoria celor de tip 5 cu analogii la Sucidava³⁰, cu deosebirea că nu are marginea inferioară în formă de croșet (5/10).

III. Prundeni (jud. Vîlcea). În timpul parighezei efectuate, în 1968, de-a-lungul Oltului în zona hidrocentralelor am găsit un inel de argint într-un mormînt de înhumare feudal. Această necropolă a fost semnalată de C. Luican din Prundeni. Ea se află pe un teren în pantă din spatele satului, în zona teraselor cu vii. Aici am găsit partea superioară a unui mormînt dezvelit de torenți. Dezvelind în întregime partea superioară a acestui schelet am găsit la un deget al mîinii drepte un inel de argint. Scheletul este orientat V-E. Inelul are o greutate de 8,15 gr. Corpul este ornamentat cu motive florale (fig.3), iar partea superioară cu palmete excizate³¹. Din punct de vedere tipologic inelul de la Prundeni este identic cu inelul de la Retevoiești (jud. Argeș). Deosebirea dintre ele constă în aceea că ultimul are în partea superioară o inscripție în slavonă: "acest inel aparține lui Vlaicu mare logofăt" și este datat în a doua jumătate a sec. al XV-lea³². Pe această bază putem data și inelul de la Prundeni în sec. XV-XVI. Ambele inele sînt foarte probabil produsele aceluiaș atelier.

Fig.3.- Prundeni, inel de argint (sec. XV-XVI).

IV. Barați (com. Mărgineni jud. Bacău) Pe locul necropolei carpo-dacice din secolele II-III e.n., semnalată anterior prin descrierea unei urne de incinerare³³, am mai găsit fragmente ceramice din aceeași perioadă, fără a se mai semna și alte urne. Public acum o strachină din pastă cenușie fină, densă (fig.6/1), una din pastă roșie fină (fig.6/2), o fusolă din pastă cenușie (fig.6/10) și un mîner de la o cană sau amforă din pastă roșie cu vopsea roșie la exterior (fig.6/7). Cea mai apropiată așezare carpică contemporană se află la circa 2 km spre sud de Măgura, așezare în care s-a găsit recent și un mare tezaur de monede imperiale romane³⁴.

V. Greaca (jud. Ilfov). În urma unei semnalări privind descoperirea în zonă a unor oseminte, am fost delegat în aprilie 1968 pentru a face cercetarea acestor descoperiri. Lîngă lacurile Măgura 7 și 8, aflate pe so-

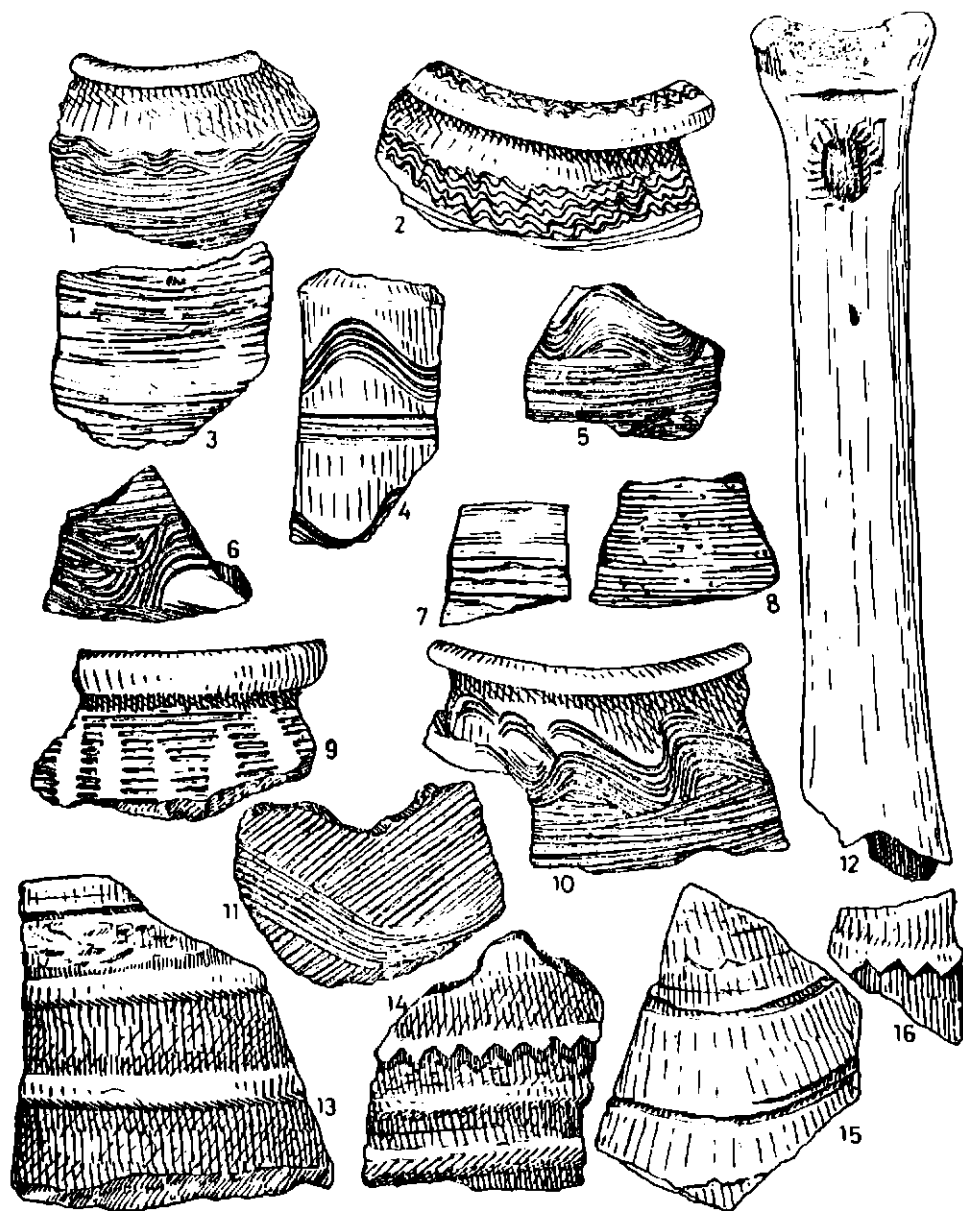

Fig.4.- 10-11, Bugeac, fragmente ceramice; 1-9 Grădiștea-Călărași fragmente ceramice de tip Dridu; 12 patină de os; 13-16 fragmente ceramice aparținând culturii Boian.

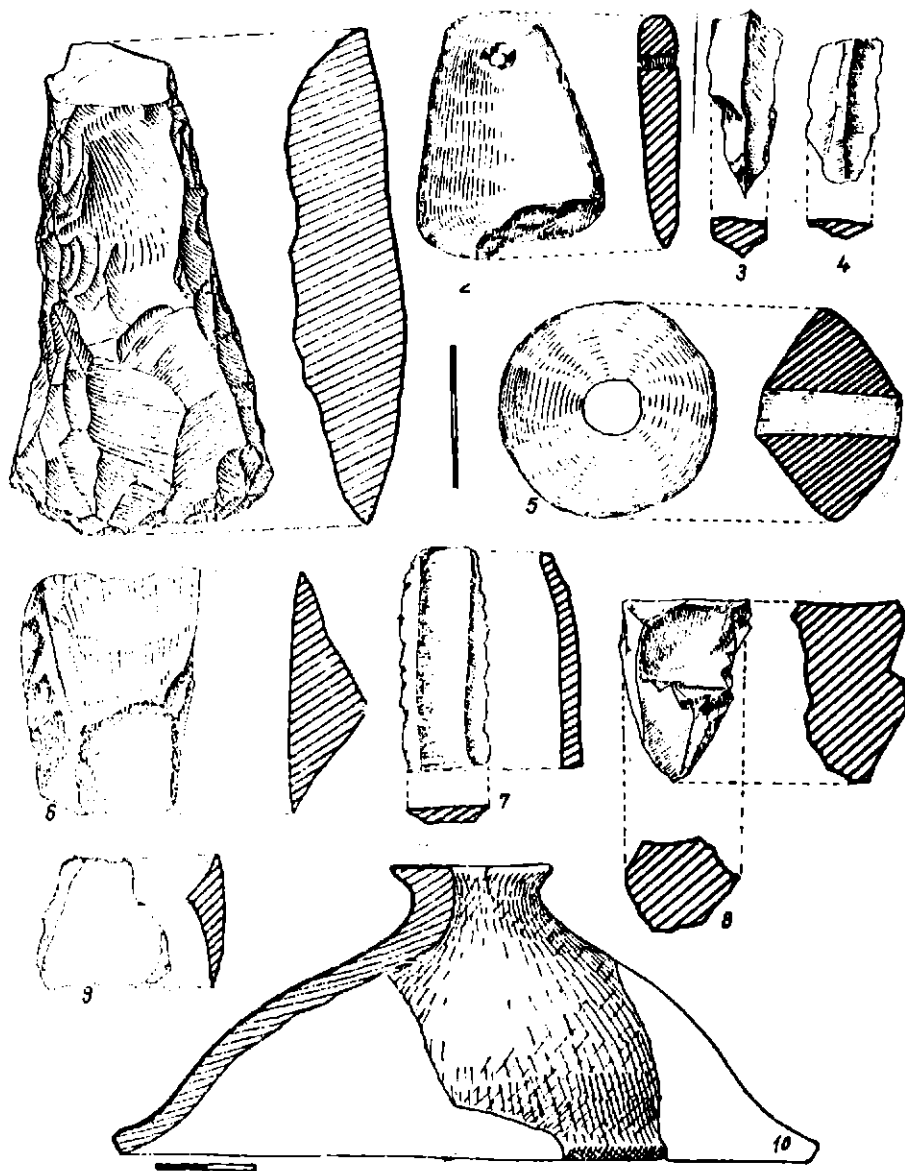

Fig.5.- Grădiștea-Călărași: 1 topor de silix; 2 toporaș din piatră șlefuită; 3-4,8,9 lame de silix și nucleu din așezarea Bolan; 5 fusaioală din aceeași așezare; 6-7 răzultor și lamă de silix neolitice, din așezarea getică; 10 Roseți, capac din sec. III-IV e.n.

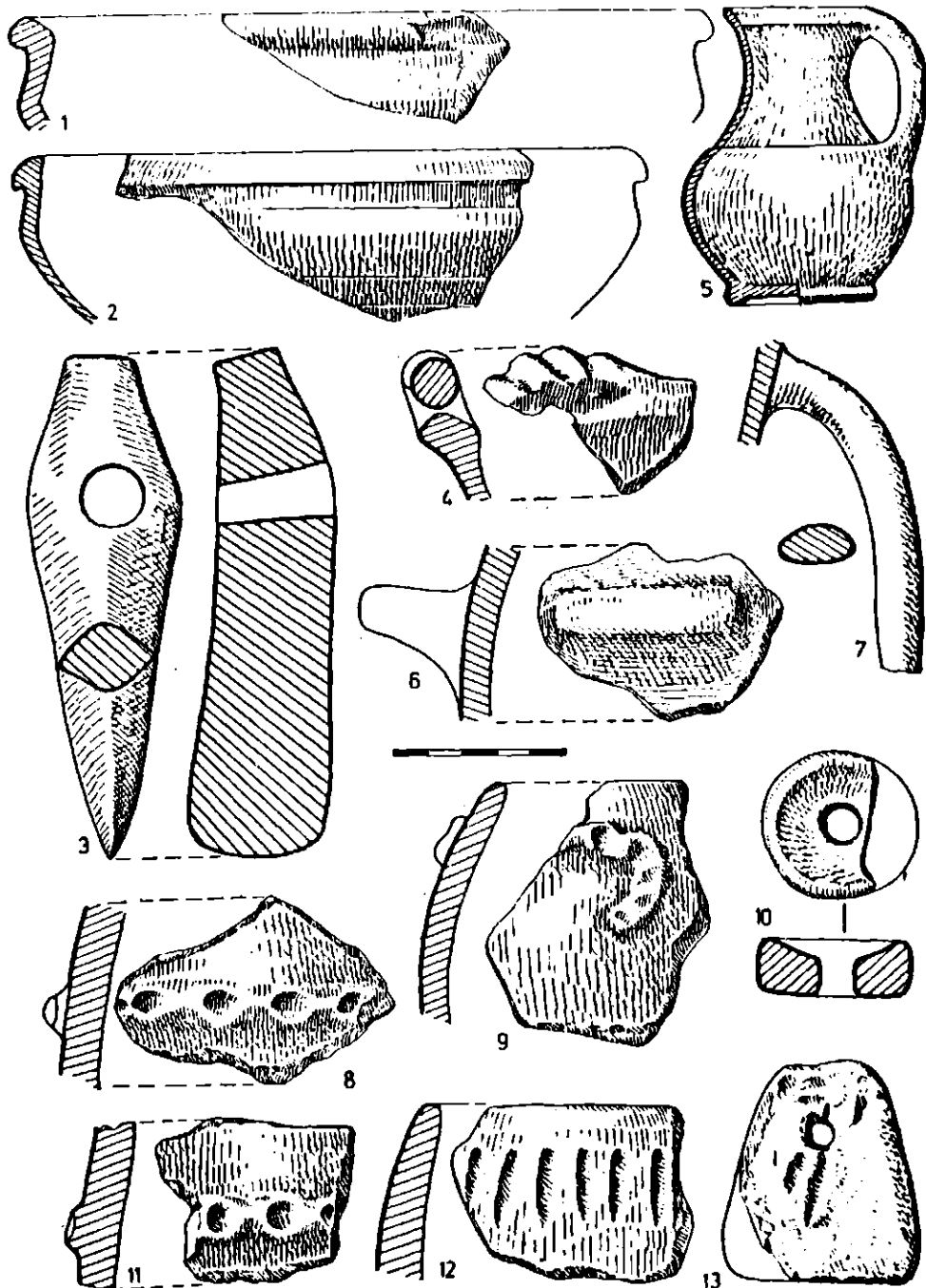

Fig. 6.-1-2, 7, 10, Barați, fragmente ceramice din sec. II-III e.n.; 5 Ulmu, cană cenușie geto-dacică (sec. I f.e.n. - I e.n.); 3 Căpșina, topor de piatră (cultura Coțofeni); 4, 8, 9, 12 Perii- Brăsteni, ceramică geto-dacică din sec. IV-III f.e.n.; 6 Greaca, fragment ceramic geto-dacic (sec. V-III f.e.n.); 11, 13 Făurei, fragment ceramic și greutate de plasă geto-dacice din sec. V-III f.e.n.

seaua Hotarele -Greaca, în stînga șoselei, pe malul lacului se află o în-tinsă așezare din sec. III-IV e.n. Pe terasa fostului lac Greaca, în punctul la "Slon" am găsit mai multe fragmente ceramice, dintre care unul aparține unei variante a vaselor geto-dacice din Latène-ul timpuriu de tip IX (fig. 6/6) ³⁵. El marchează o așezare din sec. IV-III î.e.n.

VI. Făurei (com. Ulmu, jud. Ialomița). În urma unei semnalări primită la Institutul de Arheologie în 1968, m-am deplasat în această localitate. Aici s-a nivelat cu prilejul unor îndiguiiri un tumul, în care s-a descoperit un mormînt de înhumatie. Tumulul se află situat pe malul lacului Mostiștea, și a fost nivelat în întregime. Nu am mai găsit nici un fragment ceramic care să ne permită datarea mormîntului. Pe teritoriul satului am găsit ceramică geto-dacică din sec. V-IV î.e.n. (fig. 6/11, 13).

VII. Ulmu (jud. Ialomița). Tot cu prilejul perighezei precedente am găsit o așezare la circa 400 m nord de sat, pe malul lacului Mostiștea, datînd din sec. III-IV e.n. De la un locuitor din sat am primit o căniță din pastă cenușie deschisă (fig. 6/5). Ea marchează existența în zona satului a unei așezări geto-dacice din faza a doua a Latène-ului.

VIII. Perii-Broșteni (com. Olteni, jud. Teleorman). Cu prilejul unei perigheze făcute în octombrie 1976 pe terasa dreaptă a apei Teleormanului am găsit mai multe așezări.

a) În centrul satului, în spatele cooperativei se află un tell gumelnițean. El are o formă ovală, cu diametrele de 40 x 45 m și înălțimea de cca 4 m. El este situat într-o zonă mlaștinoasă din stînga apei Teleormanului. Tell-ul gumelnițean cel mai apropiat se află la Trivalea Moșteni, la circa 8 km spre nord.

b) Pe terasa înaltă aflată pe partea dreaptă a apei Teleormanului, în dreptul capătului de sud al pădurii se află o așezare geto-dacică din sec. V-III î.e.n. Între ceramica pe care am cules-o de la suprafață se află vase de tip III și IV (fig. 6/8, 9, 12) și un lekane lucrat cu mîna (fig. 6/4).

c) La circa 500 m spre sud se află o așezare Glină.

IX. Negreni (com. Tătărăști de Jos, jud. Teleorman). În urma unei sesizări primită în cursul anului 1974 la Institutul de Arheologie, m-am deplasat în această localitate unde am identificat un tell gumelnițean de formă alungită, cu diametrul de circa 60 m și înălțimea de 2,5 - 3 m. El se află la est de sat într-o vale în care nu se află nici o apă.

X. Albeni (com. Scurtu Mare, jud. Teleorman). În octombrie 1978 am primit cîteva cioburi de la un elev din acest sat. Ele provin dintr-un tell gumelnițean aflat în punctul "Gropării", care are circa 50 m diametru și 3-4 m înălțime.

XI. Gruiu (com. Făgetelu, jud. Olb.). La circa 500 m de sat se află un tell gumelnițean, iar pe teritoriul satului o așezare geto-dacică din sec. I î.e.n. - I e.n.

XII. Căpîlna (jud. Alba). În timpul unei deplasări întreprinse aici în 1962, am găsit la învîțătorul din sat un topor din piatră șlefuită (fig. 6/3). El a fost găsit pe dealul din spatele morii de apă a satului. Aici și eu am găsit fragmente ceramice aparținînd culturii Coțofeni. Topoare de acest tip se cunosc pînă acum în mediul culturii Coțofeni ³⁶.

- 1 V.CULICA, SCIV, 19, 1968, 1, p.135.
- 2 N.ANGHELESCU, SCIV, 6, 1955, 1-2, p.312-314.
- 3 V.CULICA, op.cit., p.135-145.
- 4 Ibidem, fig.1/2, 4, fig.2/3; E.MOSCALU, Contribuții la studiul formării culturii traco-geto-dacice. Ceramica, tip IX c (în mss).
- 5 Pentru necropolele de la Bugeac, Ostrov, Satu Nou, Canlia, Murighiol și Enisala nu se cunosc și așezările corespunzătoare.
- 6 Săpături E.MOSCALU, idenite.
- 7 V.CULICĂ, op.cit., fig.1/2, 4, 5 și fig.2/3.
- 8 Ibidem, p.136, fig.1/1 și 3/2.
- 9 N.IRIMIA, Pontica, 1, 1968, p.194, fig.5.
- 10 G.SIMION, Peuce, 2, 1971, p.100, fig.8/a, 14/a și 22/d.
- 11 E.BUJOR, Materiale, 6, 1962, p.326.
- 12 M.COJA, "Dacia", N.S., 6, 1962, p.135, fig.12/2; ibidem, SCIV, 13, 1962, 1, p.36, fig.12/2.
- 13 V.CULICĂ, op.cit., p.143.
- 14 Cf. E.MOSCALU, Cercetări arheologice, II, MIRS, București, 1976, p.277 și urm.
- 15 C.Preda, SCN, 2, 1958, p.466 și urm.
- 16 Moneda se păstrează în colecția Muzeului din Călărași. În nota informativă din 26 februarie 1969 Bucur Mitrea spune: 1. Ioan Tzimiskes-Vale II. Av. bustul lui Christos în față, din care se mai văd doar vagi urme. Rv. Legenda obișnuită pe patru rînduri. Nu se observă în exergă semnul distinctiv care caracterizează emisiunea sau atelierul. Poate fi un punct. AE 13, 68 g; 32/30 mm. Conservarea: puternic corodată. Este un follis de la Ioan Tzimiskes-Vasile II (969-989), Margaret Thompson, tip A 1; 2. La fel Av. Bustul lui Christos în față, nimb cu două perle și sigle. Rv. Legenda obișnuită pe patru rînduri, jos punct AE 8, 9 g, diam. 32 mm. Conservarea satisfăcătoare, dar moneda e mult tocită. Este de tipul Ioan Tzimiskes-Vasile II, 969-989, Margaret Thompson, tip A 1. Cf. și Bucur Mitrea, "Dacia", N.S., 1970, 14, p.482, m.90. Moneda se păstrează la Institutul de Arheologie, nr. inv. 1411.
- 17 P.DIAONU, SCIV, 11, 1960, 1, p.177-178, fig.1.
- 18 GH.BICIR, Materiale, 9, 1970, p.119, fig.6/1. Într-o groapă cu ceramică hallstattiană timpurie de la Lăceni (jud. Teleorman), în punctul "La Pălimar", am găsit o pereche de patine de os, una din radius drept de bos taurus și alta din metacarp dreapta, avînd însă cîte o singură gaură pentru fiecare. După sugestia lui Eugen Comșa piesa de la "Grădiștea" Călărași ar putea fi tălpic de sanie.
- 19 DAN Gh. TEODOR, SCIV, 19, 1968, 2, p.270-273. Pentru Sărățeni cf. Gh. COMAN, SCIV, 20, 1969, 4, p.210, fig.6/1.
- 20 B.MITREA, în Păcuiul lui Soare. Cetatea bizantină, I, București, 1972, p.184.
- 21 EUG. ZAHARIA, Săpăturile de la Dridu. Contribuție la arheologia și istoria perioadei de formare a poporului român, București, 1967, pl. 3/1, pl. 10/3.

- 22 P. DIACONU și D. VÎLCEANU, Păcuiul lui Soare, Cetatea bizantină, I, București, 1972, p. 78 și urm., fig. 28-29 (Ceramica nisipoasă - R. Harhoiu).
- 23 Ibidem (D. Ceramica smălțuită, p. 89).
- 24 D. BERCIU, Materiale, VI, 1959, p. 139, fig. 3/12, 14-16, 18, 20, 22 ; idem, Contribuții ..., București, 1962, p. 394 și urm., fig. 183/4, 8, 9, 18, 19 și fig. 183/2 ; E. COMSA, Materiale, VIII, 1962, p. 216 și urm., fig. 3/1-3.
- 25 D. BERCIU, Contribuții ..., p. 426, fig. 197/2 și 167/11 = 173/1 (Gumelnița II b); AL. PĂUNESCU, Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României, București, 1970, p. 50-51, fig. 32/6, 7, fig. 33/1, 4-6.
- 26 VL. DUMITRESCU, SCIV, 12, 1961, 2, p. 365-373 ; AL. PĂUNESCU op. cit., p. 53.
- 27 ADRIAN FLORESCU, în Omagiu lui C. Dălcoviciu, București, 1970, p. 100; idem, "Dacia", N. S., 3, 1959, p. 79-102; V. SPINELI, "Dacia" N. S., 14, 1971.
- 28 I. BARNEA, "Revista Muzeelor", III, 1966, 2, p. 155, fig. 2/1, 1a.
- 29 B. MITREA, SCIV, 22, 1971, 1, p. 132.
- 30 GH. POPILIAN, Ceramica română din Olteni, 1976, p. 128, pl. LXXIII/931.
- 31 Cercetări Arheologice de suprafață de-a-lungul Oltului între Cîineni și Drăgășani, 1969, p. 33. Inelul se află în patrimoniul muzeului din Râmnicu Vîlcea.
- 32 DORIN POPESCU, D. V. ROSETI, Materiale, VI, 1959, fig. 14/4.
- 33 E. MOSCALU, Carpica, II, 1969; idem, MA, 1970, II, p. 499-505; GH. BICHIR, Cultura carpică, București, 1973, passim.
- 34 V. MIHĂILESCU-BÎRLIBA, I. MITREA, Tezaurul de la Măgura, Bacău, 1977, p. 5 și urm.
- 35 E. MOSCALU, Contribuții ..., tip IX.
- 36 P. ROMAN, Cultura Coțofeni, București, 1976, passim.

SONDAGES ET RECHERCHES

Résumé

Les fouilles ont été reprises à Grădiștea - Călărași, où des tombes d'incinération gétiqes avaient été découvertes. Une seule tombe a été trouvée au cours des fouilles. Les sondages partiqués dans l'établissement n'ont livré qu'une quantité réduite de matériel archéologique.

La céramique faite à la main est représentée par des vases cloche ornés de cordons alvéolaires, parfois interrompus par des protubérances (fig. 1/8-10), ou par de petits boutons plats (fig. 1/2), des écuelles en bonne pâte au bord légèrement évasé (fig. 2/1) et des brocs (fig. 1/1).

La céramique façonnée au tour est représentée par des écuelles (fig. 1/4 et 2/4) et des tessons appartenant à des types qu'il est difficile de déterminer. La céramique d'importation est représentée par des amphores thasiennes. Dans la nécropole, une amphore a été utilisée en guise d'urne⁸, fait également relevé aux nécropoles de Bugeac-Ostrov⁹, Canlia, Enisala¹⁰, Murighiol¹¹. L'emploi des amphores comme urnes par les Thraco-Gètes indique l'intégration de la céramique importée dans la structure de la culture matérielle autochtone, notamment dans le rituel funéraire, domaine peu porté aux innovations chez les populations antiques. L'urne -amphore n'indique en aucun cas la présence dans ces nécropoles d'un élément ethnique hétérogène.

On a encore mis au jour un poids pour filet de pêche une fusairole faite d'un fragment d'amphore, une fusairole bitronconique (fig. 2/12) et un moule en calcaire de Dobroudja (fig. 1/3) analogue à un exemplaire hellénistique d'Histria¹².

La nécropole et l'établissement de Grădiştea-Călăraşi datent de la seconde moitié du IVe siècle av.n.è. Dans le même établissement on a trouvé aussi des fragments de fruitières faites au tour (fig. 2/5, 7) et un fragment de fruitière faite à la main (fig. 2/6), ainsi que différents fragments datés, d'après des monnaies républicaines romaines découvertes antérieurement, du Ier siècle av.n.è.¹⁴.

Dans les sections exécutées on a trouvé des fragments céramiques appartenant à la culture de Dridu (fig. 4/1-9) et un patin en os, datés par des monnaies de Jean Tzimiskès et de Basile II (969-989). Dans le voisinage de l'établissement gétique se trouve un établissement datant de la phase IV-V de la culture de Boian (fig. 4/13-16), surmonté d'un établissement Dridu (fig. 4/3, 8-9). Dans la partie est de Grădiştea on a découvert quelques fragments céramiques dont la pâte renferme des coquillages pilés, appartenant à la culture de Cernavoda, ainsi qu'une hache en silex (fig. 5/1) qui pourrait leur être contemporaine.

LEGENDE DES FIGURES

Fig. 1.- Grădiştea-Călăraşi: 1, 2, 5 fragments céramiques travaillés à la main; 3 moule en calcaire pour objets de parure; 4 fragment d'écuelle travaillée au tour; 6 poids pour filet de pêche; 7-10 fragments céramiques gètes travaillés à la main.

Fig. 2.- Grădiştea-Călăraşi: 1-2 écuelle et fragment d'urne travaillée à la main; 3 Roşeti, fragment céramique géto-dace (IIIe - IIe siècles av.n.è.); 5-6 fragments de fruitière travaillée au tour; 4 fragment d'écuelle travaillée au tour; 7-8 fragments céramiques en pâte grise travaillée au tour; 9 fragment gète travaillé à la main; 10-11 fragments de vases appartenant à la culture Dridu; 12 fusairole gète.

Fig.3.- Prundeni: bague en argent (XVe-XVIe siècles).

Fig.4.- 10-11, Bugeac, fragments céramiques; 1-9, Grădiştea-Călăraşi, fragments céramiques de type Dridu; 12 patin en os; 13-16 fragments céramiques appartenant à la culture Boian.

Fig.5.- Grădiştea Călăraşi: 1 hache en silex; 2 petite hache en pierre polie; 3-4, 8, 9 lames en silex et nucléus de l'établissement Boian; 5 fusible provenant du même établissement; 6-7 recloir et lame en silex néolithiques, de l'établissement gétique; 10 Roşeşti, couvercle des IIIe-IVe siècles n.è.

Fig.6.- 1-2, 7, 10, Baraţi, fragments céramiques des IIe-IIIe siècles n.è.; 5 Ulmu, broc grisâtre géto-dace (Ier siècle av.n.è.-Ier siècle n.è.); 3, Căpîlna, hache en pierre (culture Coţofeni); 4, 8, 9, 12, Perii-Broşteni, céramique géto-dace des IVe-IIIe siècles av.n.è.; 6, Greaca, fragment céramique géto-dace (V^e-IIIe siècles av.n.è.); 11, 13, Făurei, fragment céramique et poids pour filet géto-daces des Ve-IIIe siècles av.n.è.